בסוד שיח

שאול שיך

האלימות לסוגיה בציבור החרדי

משפטו של בן הארס"ר שנאשם באונס אחיניתו ושתים עשרה שנות מאסר שנגזרו עליו השבוע, הביאו בעקבותיהם מלל־רב על הקפצים החשוכים בציבור החרדי. מסתבר כי העתונאים והולנויים המסקרים את הנעשה בציבור החרדי, מתמרים בדרך כלל ל"אגוזר", לרכלנים שבשוליים וכך מפשירות לעתים תמונה מעוותת של הציבור הזה.

אין ספק, ישנן בעיות בתוך משפחות המזוהות עם הציבור החרדי, והאלימות היא דוגמה המצדיקה שכזו. ובניגוד למה שמנסים, ישנם "מטפלים" בציבור החרדי שמצדיקים בפניה למשפחה לאלתר, ככל מקרה שבו נחשפת אלימות מסוג כלשהו. לא כדי להעניש, אלא לנצל את הרשות הזאת, כדי לכפות טיפול על הנצרך לו. מסתבר כי שר המשפחה, אביגדור קהלני הבין את המורכבות של בעיית האלימות במשפחה ובמוסדר תחנות משטרה ישנם שוטרים שמטפלים בתלונות הללו ברגישות הראויה.

היה זה הגרש"ז אוירבך זצ"ל שפסק כי אין לפנות למפקחי־סוציאלים וכי יש להעדיף את התערבות הרבנים המצויים בסידרם העניין של חיי המשפחה. בנו, הגאון הרב שמואל אוירבך שליט"א הסביר, כי לא הבינו את הפסיקה של אביו. נכון, אמר, אבא שלל את הייעוץ של הפסיכולוגים, אבל רק של אותם אלה המשתמשים בכלים חילוניים ומתוך תפיסת־עולם חילונית. אולם, אל פסיכולוגים שומרי־תורה ומצות או חילונים, שארגם מבקשים לחזיל את עולמם של המטופלים, אפשר בהחלט לפנות. ואכן הרב שמואל אוירבך נתן אמתחו ל"אחז קשבת". הרבנים היועצים של "אחז קשבת" ויושבים בפורים של "עזר מציון" ולא אחת, בהולמת רבנים, שנים בני המשפחה לייעוץ של פסיכולוג. הטיפורים העולים בשיחות הטלפון ליועצים ב"אחז קשבת" הם לעתים מדהימים, אבל כל בעייה מטופלת כראוי. "אחז קשבת" קמה, כדי למנוע מהמגפעים למצוא נחם וישועה אצל "באבות לשבוא שלעיה" ברק מהמדרים את הבעיה.

בשנים האחרונות ישנם כמה אברכים ורבנים שהתמנו בשיפול בסיטוטים מפשחתיים בציבור החרדי. מוכרים במיוחד הרב יהודה פרוש (60) איש ירושלים, ותיק בתחומי הדרב רזיאל פרינן (35) הגר באשדוד. פרינן ממעט עתה לעסוק בכך. מאז התמנה כיועד למנכ"ל משרד הרתות. ביעור הרב פרוש הוא "מטפל הקהלתי" לאמור: איתור משפחה הנמסכת, סיוע תומך, מציאת מקום עבודה לשחרור לחצים וכיו"ב – עסק ועוסק פרינן בפרט בלבד והוא מייצג את הדור הזקוק של המטפלים החדרים (כראוי לחזמין אותו להרצאה מדובר באדם מתוך בכל קהיליהם).

לדברי פרינן, הבעייה העיקרית בסגוד החרדי היא התעללות על רקע רגשי. זו נפרצה במיוחד, בעוד האלימות היא במקום האחרון. כדי להמחיש במה מדובר, מספר פרינן בריחה: זוג בא לרב והאשה מתלוננת כי מזה חודש ימים אין הבעל מדבר אתה. "זמה היה לפני כן" – שואל הרב, ותשובה האשה: "לפני כן, לפני שהיה הולך לעזרי ב"כולל" היה אומר לי שלום. עכשיו שהוא בדרגן גם שלום הוא אינו אומר". "חסך רגשי", השפלות, אלו הן הבעיות שנתקלות בהן בעיקר ובהחלט ניתן בייעוץ נכון לשפר ולתקן את חיי המשפחה ורישה היום יותר מוכנות מצד אחד מבני הזוג לערב יועץ כאשר מתעוררת בעיה או שהיא נמשכת לאורך זמן".

ומה בקשר לאלימות כלפי ילדים? פרינן מספר כי הבעיות הללו מטופלות עליידי לשכות דווחה. הילדים מגיעים לטיפול דרך בתי הספר. המחנכים יותר ערים לבעייה וכאשר מתחפנת לפתע ירידה בלימודים, נערכת בדיקה ואם האלימות היא אחד הגורמים, מוסרים הילדים לרשויות המתאימות.

פרינן נתקל גם בתופעה של ילדים מוערבים. ומנסא תבי חולת־נפש והבעל עסוק בלימוד או בעבודה ואין לן היכולת להתמודד עם הבעייה בבית. יאז הדיווח התעדכות חיצונית.

הזוד החדש של ה"מטפלים" בציבור החרדי אינם מקרשים בכל מחיר את מוסד הנישואין. כאשר נחשפת התעללות רגשית עמוקה, לפתים גם של אשה כלפי בעלה, הם מעודדים את הזוג להיפרד לשהות שני הצדדים.

ליד בית חולים שערי־צדק פועל מרכז הסיוע לנשים חיות בראשותה של הפסיכולוגית דבי גרוס. גב' גרוס היא שומרת מצות ובמרכז פועלות מתנדבות שמקבלות הכשרה לטפל בנשים במצוקה. אחת העובדות במרכז סיפרה לי, כי שיחות הטלפון הבגיעות למרכז סיוע מקיפות עולם ומלואו. לא אחת מהפונות נותנה בעיצומו של התקף חרדה וישנן כאלו עם בעיות נפשיות מתמשכות. השיחה הטלפונית מאפשרת לפונה שלא להתקף. החשש שמא בעייה כלשהי תפגע בשיורוך של הילדים קיימת עדיין, אם כי לא באותה עוצמה שהיתה בעבר. הפתיחה בחברה החילונית תורמת גם לביצוד הצדדי והעלייה מן המערב והזדרים מתשובה הביאו עמם פסיכולוגים שומרי מצות היודעים כיצד להתמודד עם הבעיות היחודיות של הציבור הזדרי.

ומעניין לענין באותו עניין: את תגובתו של הסר שאול יהלום על ההתנהגות הנלוזה של קבוצת חרדים בבית הספסח, שליח אל בן הארס"ר בשיחה ליחדרים – הייתי מפציע באלפי עותקים בריכוזי הציבור החרדי, כדי שהחבורה הזאת המדוקדת, תחוש שלא בנוח גם בסביבתה היומיומית.

בד"ץ שבר את השאבו

שלמנתי אל ר' אוהדים ושאלתי אותו מה תרש השנה בתחום הזמרות לקראת חג הפסח הממשמש ובא. "זמרות אתה שואל, השנה יש קולות ואפילו הבד"ץ עשה השנה משהו שלא עשה מאז הקמתו" – ביישר ר' אברהם, והוא מתברר כי הבד"ץ של העדה החדרית נתן הכשר לפסח לדגים מוכנים. בעדה החדרית ובציבור החרדי קיבלו את זה בהתפתעה. שכן, פעולם לא נתן הבד"ץ הכשר לפסח למזון מוכן מפורש. "הרי המיותר" ר'סלדבי" קיבלו את הכשר הבד"ץ לפסח. לשני היצדנים הללו הכשר בד"ץ במשך כל ימות השנה, כך שהיה לבד"ץ יותר קל לפסח עוד מדגה.

ובבעלו מפרסמים גם השנה את הכדזים "אל תיטוש תורת אמך" ופירוש הדבר שמסתפקים בעיקר בתפוחי־אדמה, ביצים בצל ודגים, מי שאוכל דגים בפסח. משום שישנן משפחות שאוכלות רק "דגים מלאכותיים", כאילו דגים. ומדוע? מתוך חשש שהדגים אכלו חמץ. הנזהדים מדגים עושים קציצות מחזה הדוד וממתיקים אותן. מדוע אין מוששים שתרגנול הזודו אכל חמץ – אז זה עדיין לא הסבירו לי. משפחות רבות בבעלו משתמשות לניקוי כלים בשומן של עוף ואין הן סומכות על תומרי הניקוי המקובלים, גם אם יש להם הכשר סוב.

ציבור גדול במגזר החדרי עדיין מקפיד על שתיית מים רותיצת ידיים ופירות מתוך דוד מיוחד לפסח ואין הוא משתמש במים מן הברז וזץ מאחר לחיתצת כלים והגוף. ר' אברהם מספר כי עדיין ניתן למצוא מספר נכבד של משפחות שמקפידות שלא לאכול שום ירק שיש בו גרעינים. החל מפלבנית וכלה בקישואים. תומרה נוספת: לא לגעת בשום מזון שעבר דרך מכונת. יהיה ההכשר אשר יהיה.

אמו של ר' אברהם מקפידה להכשיר לבר בביתה את כל העופות לקראת הפסח וישנן המקילות ומכשירות בעצמן את העופות בחנות. ואלו הן רק מקצת הזמרות הנפוצות בפסח בבתי הציבור החדרי.

מחצרות אדמו"רים וחסידים

כוחו של מבט

ליהדותה של אמי. לא "שלה, אישה, על כי דבר יחדותי לא נודע לי. למה שדין מקח מתמהה ל והזוהה היהודית של אמי, ואתי ברבנים עם אחד הרבנים, שעמד בראש תנועת ותשובה באח"ב. לפי בן לאב שהיו יחדי. לא היה לי בסה להתנצות. למדתי את יסודות היהדות אך משום מה נרשמה לבוא אישותי התעודדות בשרבי. כשהבדי לפסל הלימודים המריאו חסר בעיני ה, חשתי אני צניחה אחד צניחה. ותתלכדתי מסדהר ומתוסכל ותדיסדתי בלבסים קשים משאול. מדר רציתי לצפר בדיכה של היהדות המקורית והשרשית, ללמוד תורה ולשמור מצוותיה, אלא שמשום מתוכי עצר בעדי מלהכנס להיכל ה.

כמה מחברי הקיבוצים חשו במשקפי הדתיבי וביקשו לעיתים בידי. הם סיכנו עמי על פתחי רבנים יודעים. ראשי ישיבות. ואדמו"רים פתוך תקווה שבאישיות מקום אני אולק ואמצא את מקומי. ואכן, כמעט לא היתה ישיבה יודעת שלא לאחדתי בה מספר שבועות ולא פחדה "יחדי" של אדמו"ר בירושלים שלא התעמדתי בניגוניה והליסיותיה, אלא שכל אלה לא הצליחו לגבור על תשוקה הפנימי שבתוכי, שהדעשמה בשיר עבודה ושיר.

לאחר שסגמתי בהמשתי, ברחתי אתי אחר כחמרי אל בית מדרשו של האדמו"ר מגור בעל "בית ישראל" ושיבלי עמדי בתוכי אחד מן הרשעות החסידים שהתנהגו אתי בלבי שאלי פה אם תהיה לי האפשרות אפדש אמרתי אני כך קבוע ואסור אני לא אחזור עוד לבתים עם הרב, ראש תנועת הלשובה באח"ב, הפי בדרכים עם הרב.

צבי הוא היום סבא לנכדים חמודים ואביו כבר אינו בין החיים. הוא נשבע, כי בכל יום עיניו של הרבי מלוות אותו באיזשהו קטע של החיים השופעים ובעזרתן הוא מתגבר על קשיי היקום ולחצים מזומנים.

עורכת המוסף: נעמי גולן